

การเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับทุนทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา
ของวัดและศาลเจ้า ย่านเยาวราช

**The Linking of Technology with a Cultural Capital in the Dimensions of
the History of Temples and Shrines in the Area of Yaowarat**

ยุภาวรรณ ดวงอินตา และ สิริวรรณพิชา ธนจิราวัฒน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Yupawan Duanginta and Zirivarnphicha Thanajirawat
Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand
Corresponding Author, E-mail: yupawan.dua@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนา QR Code ประชาสัมพันธ์วัดและศาลเจ้าย่านเยาวราชให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต และเพื่อประเมินความพึงพอใจ QR Code ประชาสัมพันธ์วัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช เป็นงานวิจัยประเภทเชิงประยุกต์ กลุ่มตัวอย่างประเมินความพึงพอใจ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการศึกษา การพัฒนาและออกแบบ OR Code (Quick Response) มีลำดับขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 : ศึกษา วางแผน และรวบรวมข้อมูลของวัดและศาลเจ้า ขั้นตอนที่ 2 : ออกแบบ QR Code เพื่อนำเสนอข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสำคัญของวัดและศาลเจ้า (Information Design) ภาษาไทยภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ขั้นตอนที่ 3 : ประเมินผลการออกแบบเทคโนโลยี QR Code วัดและศาลเจ้า (User Experience Design) ขั้นตอนที่ 4 : พัฒนาและปรับปรุงแก้ไข QR Code วัดและศาลเจ้า QR Code (QR Code Developing) ขั้นตอนที่ 5 : เผยแพร่ QR Code วัดและศาลเจ้า (Promote & Provoke)

ผลการศึกษา การพัฒนา QR Code ทุนทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความพึงพอใจ QR Code มีขนาดตัวอักษรและสีการนำเสนอ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา การใช้ภาษาในการสื่อสาร ระดับมาก การออกแบบลักษณะ/รูปแบบ ความรวดเร็วการเข้าถึงข้อมูล ความโดดเด่นและน่าสนใจ ความชัดเจนการสื่อความหมายและเนื้อหาสั้นกระชับได้ใจความ ระดับมาก และความหลากหลายของภาษา ค่าเฉลี่ยน้อยสุด

คำสำคัญ : วัด; ศาลเจ้า; ทุนวัฒนธรรม; เทคโนโลยี

Abstracts

The purposes of this applied research were to study and develop a QR Code to promote temples and shrines in Yaowarat to be a living learning source and to assess the satisfaction on the quality of the QR Code. The satisfaction on the QR Code of temples and shrines in Yaowarat was assessed by 50 samples. The research tool was a satisfaction assessment form. The statistics used in data analysis were mean and standard deviation. From the study of the development and design of the QR Code (Quick Response), the steps of the QR Code development are follows: Step 1: studying, planning, and collecting information of temples and shrines; Step 2: designing the QR Code for presenting the history, background and significance of temples and shrines (Information Design) in Thai, English and Chinese; Step 3: assessing the design of the QR Code of temples and shrines (User Experience Design); Step 4: developing and improving the QR Code of temples and shrines (QR Code Developing) Step 5: promoting the QR Code of temples and shrines (Promote & Provoke).

The results of the study and development of the QR Code on the cultural capital in the dimension of the history of temples and shrines in Yaowarat revealed that the overall satisfaction on the QR Code was at a high level. When considering each aspect, the font size and color gained the highest level of satisfaction, followed by the language use; the design of style/format; the speed of data access; the distinctiveness and interestingness and the clarity and concise content, which were at a high level. However, a variety of language gained the lowest level of satisfaction.

Keywords: Temples; Shrines; Culture Capital; Technology

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความหลากหลายวัฒนธรรมไทย โดยมีวัฒนธรรมหลักของประเทศคือ วัฒนธรรมไทยแต่ตั้งอยู่บนความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ความศรัทธา จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม หลากหลายทางภาษา และหลากหลายทางขนบธรรมเนียมประเพณี ชาวจีน เป็นกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาติดต่อกับชายสัมพันธ์กับประเทศไทย และเกิดการย้ายอพยพเข้ามาของชาวจีน พ่อค้าชาวจีนเดินเรือเข้ามาค้าขายสมัยอยุธยาจนถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ และจากสภาพปัญหาการเมือง สงคราม และภัยธรรมชาติ ของจีนเองจึงทำให้ชาวจีนส่วนหนึ่งอพยพสู่พื้นที่ติดทะเล ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาดินแดนประเทศจีนตอนใต้ คือ มณฑลกว่างตุง ฮกเกี้ยน และไหหลำ กลุ่ม 5 ภาษาคือ กวางตุง แคหรือฮากกา แต่จิ๋ว ฮกเกี้ยน และไหหลำ การเดินทางของชาวจีนเริ่มตั้งแต่การเปิดประเทศภายหลังการลงนามสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. 2435 สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จากลักษณะนิสัยและวิถีชีวิตที่อยู่รวมกันอย่างเหนียวแน่นของชาวจีนทำให้เกิดวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองที่ติดตัวมาด้วยต่างหาก เมื่อมีปฏิสัมพันธ์ติดต่อกับคนไทยหรือชาติอื่นจึงเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม (เกษียร เตชะพีระ, 2537, น.52) แต่คตินิยมเชื่อ การดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมยังคงดำรงอยู่จึงเกิดการรวมตัวสร้างศาลเจ้าตาม

แบบอย่างของประเทศจีนซึ่งบ่งบอกสัญลักษณ์ความเป็นชุมชนชาวจีน เพื่อใช้เป็นสถานที่รวมตัวประกอบพิธีกรรม ถวายทอดคตธรรม ความเชื่อระหว่างรุ่น การพบปะ และโรงเรียนสอนภาษา (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546, น.85) จึงทำให้ศาลเจ้ามีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของชาวจีนบนผืนแผ่นดินไทย

เยาวราชเป็นพื้นที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดดเด่นระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีนอย่างชัดเจน นับตั้งแต่อดีตที่คนจีนเข้ามาอาศัยผืนแผ่นดินไทย ชาวจีนได้สร้างวัดจีนและศาลเจ้าบนดินแดนที่ตนเองเข้าไปตั้งหลักปักฐาน ประวัติศาสตร์การสร้างวัดจีนในพื้นที่เยาวราชเริ่มตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะช่วงรัชกาลที่ 5 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คนจีนได้ย้ายมาอาศัยในประเทศไทยจำนวนมาก และพระองค์ทรงผ่อนปรนกฎบัญญัติต่อชาวจีนเป็นอย่างมาก ทำให้วิถีชีวิตชาวจีนมีความมั่นคงมากขึ้น ได้รับยอมรับมากขึ้น จึงทำให้ชาวจีนร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดและศาลเจ้าจีนมากขึ้น ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาและรวมความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนชุมชนนั้นๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ อาจกล่าวได้ว่าเมื่อชาวจีนไปตั้งถิ่นฐานที่ใด ต้องมีการสร้างศาลเจ้าขึ้นมา ณ ที่แห่งนั้น อดีตชาวจีนอพยพมาจากบ้านเกิด ขำมน้ำข้ามทะเลมาไกลและต้องเผชิญกับสังคม สิ่งแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคยจึงต้องอาศัยองค์เทพเจ้าที่อยู่ในวัดหรือศาลเจ้าเป็นที่พึ่งทางจิตใจ และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม การบูชาเทพเจ้าที่ตนเคารพเสมอ นอกจากจะเป็นสถานที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนชุมชนแล้วยังมีบทบาทสำคัญอื่นๆ อีกหลายด้าน ประการแรกคือ เป็นสถานที่เชื่อมสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน ประการที่สอง การรวมตัวกันประกอบพิธีสำคัญต่างๆ ประการที่สาม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้เดือนร้อน บางแห่งวัดและศาลเจ้าก็ยังกลายมาเป็นสมาคมหรือมูลนิธิ เช่น มูลนิธิเทียนฟ้า โรงพยาบาลกวงสวามูลนิธิ แต่จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้วัดและศาลเจ้ากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของผู้คนที่สนใจเข้ามากราบไหว้ ขอพร ศึกษาประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม สะท้อนสัญลักษณ์รูปธรรมและนามธรรมอย่างชัดเจน แต่บางวัดหรือศาลเจ้าไม่มีผู้ดูแลหรือผู้ให้ข้อมูล จึงทำให้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ความหมายหรือกุศโลบายที่ซ่อนอยู่ตามภาพ เกิดการสูญหายหรือการตีความที่ผิดพลาด

ดังนั้นด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจนำเทคโนโลยีการพัฒนา QR Code มาประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ความหมายที่ซ่อนจากภาพภายในศาลเจ้าก็จะทำให้การเข้าเยี่ยมชมเป็นมากกว่าแค่การมากราบไหว้ บูชา หรือชมสถาปัตยกรรม แต่ทำให้เกิดเข้าใจประวัติของสถานที่อย่างลึกซึ้งและทำให้การท่องเที่ยวมีความสนุกและน่าสนใจมากขึ้น ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนา QR Code ประชาสัมพันธ์วัดและศาลเจ้าย่านเยาวราชให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจ QR Code ประชาสัมพันธ์วัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย การเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับทุนทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติความเป็นมาของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช ได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช 3 แห่ง คือ วัดกุศลสมาคร วัดกันมาตุยาราม และศาลเจ้ากวนอู ตลาดเก่า
2. แบบประเมินคุณภาพ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช โดยมีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัดและศาลเจ้า และเทคโนโลยี จำนวน 5 คน
3. แบบความพึงพอใจ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช โดยมีผู้ประเมินความพึงพอใจ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช จำนวน 50 คน

การพัฒนา QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช

ขั้นตอนการพัฒนา QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช โดยการใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ศึกษา วางแผน และรวบรวมข้อมูลของวัดและศาลเจ้า ย่านเยาวราชตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Planning)

ขั้นตอนที่ 2 : ออกแบบเทคโนโลยี QR Code เพื่อนำเสนอข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาและความสำคัญของวัดและศาลเจ้า (Information Design)

ขั้นตอนที่ 3 : ประเมินผลการออกแบบเทคโนโลยี QR Code วัดและศาลเจ้า (User Experience Design)

ขั้นตอนที่ 4 : พัฒนา QR Code วัดและศาลเจ้า QR Code (QR Code Developing)

ขั้นตอนที่ 5 : เผยแพร่ QR Code วัดและศาลเจ้า (Promote & Provoke)

หลังจากการพัฒนา QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช จะมีการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัดและศาลเจ้า และเทคโนโลยี จำนวน 5 คน ตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Consistency : IOC) เพื่อเป็นการพิจารณาความเหมาะสม ความชัดเจน การใช้ภาษา ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วให้คะแนน ดังนี้

ให้ +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อความนั้นเหมาะสม

ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นเหมาะสม

ให้ -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อความนั้นไม่เหมาะสม

โดยมีเกณฑ์การพิจารณาคือ ข้อความที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ตัดทิ้งไปหรือปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2544 : 213)

จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช เสร็จสิ้นผู้วิจัยจะทำการประเมินความพึงพอใจ การพัฒนา QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช รูปแบบออนไลน์โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่ใช้ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราชต่อไป

แบบประเมินความคุณภาพและพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง การพัฒนา QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลและวิธีการการประเมินความพึงพอใจด้านต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยี เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของการพัฒนา QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช

2. สร้างแบบประเมินความพึงพอใจการพัฒนา QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ซึ่งกำหนดค่าระดับความพึงพอใจดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

และแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3. นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้นให้กลุ่มตัวอย่างใช้ในการประเมินการพัฒนา QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช

4. นำแบบประเมินความพึงพอใจ ที่ผ่านการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ โดยวิธีการทางสถิติต่อไป

การดำเนินการสร้างแบบประเมินคุณภาพและความพึงพอใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ มิติเนื้อหาและความพึงพอใจของการพัฒนา QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช โดยแบ่งผู้ประเมินเป็น 2 กลุ่ม

การประเมินคุณภาพและความพึงพอใจโดยผู้เชี่ยวชาญ

วิธีการประเมินคุณภาพและความพึงพอใจโดยผู้เชี่ยวชาญ มีวิธีการดังนี้

- ผู้เชี่ยวชาญประเมินข้อมูลของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช รูปแบบ QR Code
- ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลตามคำแนะนำ
- ทดสอบใช้จริง

การประเมินคุณภาพและความพึงพอใจโดยกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการประเมินโดยกลุ่มตัวอย่าง มีวิธีการดังนี้

- กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช
- กลุ่มตัวอย่างทำการประเมินคุณภาพและความพึงพอใจข้อมูลที่น่าเสนอ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช ตามแบบประเมินที่ได้ออกแบบไว้

- กลุ่มตัวอย่างทำการประเมินความพึงพอใจ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช ตามแบบประเมินที่ได้ออกแบบไว้

- เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลโดยวิธีการทางสถิติต่อไป

สถิติเพื่อการวิเคราะห์การประเมินความพึงพอใจ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ QR Code ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 102-103)

1) สูตรค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

\bar{x} แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของกลุ่มตัวอย่าง

$\sum x$ แทน ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด

n แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

2) สูตรความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

S แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนกลุ่มตัวอย่าง

$(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

$\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษา การเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับทุนทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติความเป็นมาของวัดและศาลเจ้า ย่านเยาวราช มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

คือ ทุนทางวัฒนธรรม และเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด หรือ Quick Response Code โดยเชื่อมโยงมิติ ประวัติความเป็นมาของวัดและศาลเจ้าและศักยภาพเทคโนโลยี QR Code เพื่อประชาสัมพันธ์วัดและศาลเจ้า ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต ผ่านกิจกรรมหรือประเพณี ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ เพิ่มความสะดวกสบายการ เข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสมกับวิถีชีวิตปัจจุบัน เพียงแค่ใช้โทรศัพท์มือถือที่มี Application รองรับ นักท่องเที่ยวก็จะสามารถรับรู้รายละเอียดสถานที่ของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราชด้วยภาษาไทย ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ นับว่าเป็นการเพิ่มคุณค่าของทุนวัฒนธรรมที่จะส่งผลต่อทุนทางเศรษฐกิจภายใต้ ประโยชน์ร่วมกันของเศรษฐกิจชุมชนและนักท่องเที่ยว (Bourdieu and Passerson, 1977) โดยมีขั้นตอน รายละเอียด คือ **ขั้นตอนที่ 1** : ศึกษา วางแผน และรวบรวมข้อมูล (Planning) **ขั้นตอนที่ 2** : ออกแบบ เทคโนโลยี QR Code (Information Design) **ขั้นตอนที่ 3** : ประเมินผลการออกแบบ (User Experience Design) **ขั้นตอนที่ 4** : พัฒนา QR Code (QR Code Developing) **ขั้นตอนที่ 5** : เผยแพร่ QR Code วัด และศาลเจ้า (Promote & Provoke)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและพัฒนา QR Code ประชาสัมพันธ์วัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต โดยการเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับทุนทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติความเป็นมาของวัดและศาลเจ้า ย่านเยาวราช มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ศึกษา วางแผน และรวบรวมข้อมูลของวัดและศาลเจ้า ย่านเยาวราชตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Planning) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ จากเอกสารและการสัมภาษณ์กับนักประวัติศาสตร์ชุมชน และผู้รู้ของชุมชน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของวัดและศาลเจ้า ประกอบด้วย วัดจำนวน 7 แห่ง และศาลเจ้าที่ขึ้นทะเบียนกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 22 แห่ง

ขั้นตอนที่ 2 : ออกแบบเทคโนโลยี QR Code เพื่อนำเสนอข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และความสำคัญของวัดและศาลเจ้า (Information Design) และแปลภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 3 : ประเมินผลการออกแบบเทคโนโลยี QR Code วัดและศาลเจ้า (User Experience Design) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์และเทคโนโลยี

ขั้นตอนที่ 4 : พัฒนา QR Code วัดและศาลเจ้า QR Code (QR Code Developing) แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 5 : เผยแพร่ QR Code วัดและศาลเจ้า (Promote & Provoke)

1) วัดกุศลสมาคร (Wat Kusolsamakorn)

วัดกุศลสมาคร
Wat Kusolsamakorn

วัดกุศลสมาคร (วัดอนันนิทาย) หรือ “วัดโผเพื่อกตื้อ” ตามภาษาญวน สร้าง พ.ศ. 2383 ไม่ปรากฏชัดว่าผู้ใดเป็นผู้ถวายที่ดินให้สร้างวัด มีเพียงข้อสันนิษฐานว่า สร้างโดยตระกูลพระเจริญราชชน (เท่ง เลหาเศรษฐี) ซึ่งมีเจดีย์บรรจุแก๊งซึ่งท่านอยู่บริเวณข้างพระอุโบสถ

จวบจนสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้มีการปฏิสังขรณ์วัดนี้ขึ้นมาใหม่ และได้พระราชทานนามว่า “วัดกุศลสมาคร” หมายถึง วัดที่มีแต่ความดี ความบริสุทธิ์ ดุจน้ำในสาคร

座落于曼谷三攀他翁区的一座北传佛教安南宗（越南宗）大乘佛教寺院，拥有中文寺名“普福寺”，就在大华大酒店对面。这座佛寺还获得第五世王陛下赐予越南语寺名和泰语寺名。“普福寺”创建于公元1841年，由越南高僧发起创建，获中国福建华侨刘聪敏家族捐款而建，直至第二代住持向第五世王陛下申请赐予新寺名，并沿用至今，泰语寺名为“古颂沙玛空佛寺”。虽然是越南安南宗佛寺，但有十分明显的北传佛教华宗建筑风格，古老的

砖木结构宝殿与精舍，呈现龙凤等吉祥兽图案，大雄宝殿顶部采双层瓦结构，而成为这座古庙的一大特色。

ภาพที่ 2 อุโบสถวัดกุศลสมาคร

大雄宝殿内供养释迦如来佛祖，原先主佛像规模不大，但一直供奉在佛寺内长达百年之久，深受华人华侨及越南侨民的推崇，2004 年期间，第七代住持上觉下慧镜照法师倡导动员善信共同修葺佛像，在原佛外层在包上一层水泥，使主佛像更大，还在佛像上贴金。释迦如来佛祖座禅像，两旁分别为阿难和摩诃迦叶尊者，均为佛陀十大弟子。

寺内还供养多尊华人与越南人共同信奉的菩萨与神灵，例如千手观音、华陀仙师、弥勒佛等等。普福寺的旁边还有两座佛教寺院，分别是泰法宗“甘玛杜雅兰佛寺”和华宗“永福禅寺”，成为曼谷一大特色，即越、法、华三大流派佛寺并列于唐人街老区。 Wat Kusolsamakorn (Wat Anam Nikaya) or “Wat Chua Pho Phuoc” in Vietnamese language was built in 1840. It is unclear who provided the land for building the temple. Assumably, it was built by Phra Charoenratchathon’s family (Teng Laohasethi). There is a chedi containing his worship sign beside the ubosot. Until the reign of King Chulalongkorn (King Rama V), this temple was renovated and named “Wat Kusolsamakorn” which means a temple with good deeds and purity as water in the river.

2) วัดกันมาตุยาราม (Wat Kanmatuyaram)

วัดกันมาตุยาราม
Wat Kanmatuyaram

วัดกันมาตุยาราม เป็นวัดราษฎร์ ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย นางกลีบ สาครวาสี มารดา พระดรุณรักษา (กัณฑ์ สาครวาสี) เป็นผู้สร้างวัด เมื่อปลายรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) พ.ศ. 2407 วัดนี้มีนามว่า “กันมาตุยาราม” แปลว่า “วัดของมารดานายกัน” หรือ “พระดรุณรักษา” นางกลีบ หรือ แม่กลีบ สืบทอดกิจการหญิงโคมเขี้ยว หรือช่องโสภณี จากคุณยายแพ่ง (ช่องโสภณีชั้นสูง) มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้อุทิศสวนดอกไม้เพื่อสร้างวัดจากการที่บุตรชายคนเล็กเจ็บป่วยอยู่เสมอ

ความน่าสนใจ พระอุโบสถ ก่ออิฐถือปูนรูปทรงแคบสูงแบบเก่าพระเจดีย์แบบลังกาสร้างเลียนแบบฉิมเมกสถูปของอินเดีย และอนุสาวรีย์แม่ก๊ลิบ เป็นตึกขนาดเล็กทรง 8 เหลี่ยมยอดโดม

ภาพที่ 4 อุโบสถวัดกันมาตุยาราม

座落在曼谷唐人街区石龙军路与华耀力路之间一座泰式小乘佛教寺院，属于“法宗派”寺庙，为华侨社区所包围，而且与华僧宗寺庙“永福寺”和安南宗（越宗）寺院“普福寺”相邻。这座古老的佛寺创建于公元1853年叻达纳哥信王朝第四世王时期，当时一位在三聘街经营青楼业的妇女“娘几”将自家的后院花园土地捐出用于建设佛教寺庙。而这位妇女的儿子名为“甘”在第四世王宫中担任王家侍者，当寺庙建成后，这位妇女又将寺庙捐给国王以示虔信于佛门，第四世王因此赐予寺名“甘玛杜雅兰佛寺”，意思是“甘的母亲所建之庙”。这座古老的佛寺由

寺庙内不仅拥有百年历史大雄宝殿，还有一座锡兰式白塔建筑，仿照印度四大佛教圣地瓦拉那西州鹿野苑中“答枚克佛寺”造型，这一造型佛寺在曼谷仅有两座。而佛院内免不了受到华僧宗派寺院和周围华人社区的氛围感染，也立起观世音菩萨等华人敬仰的神灵。

Wat Kanmatuyaram is a Thai civilian temple, which belongs to the Dhammayuttika Nikaya. Mrs. Kleap Sakhonwasi, a mother of Phra Darunraksa (Kan Sakhonwasi) was the temple builder. At the end of the reign of King Mongkut (King Rama IV) in 1864, this temple was named “Wat Kanmatuyaram” which means “temple of Mr. Kan’s mother” or “temple of Phra Darunraksa’s mother”. Mrs. Kleap inherited “the Green Lantern” business (a high-class brothel) from Yai Fang. She believed in Buddhism and dedicated her flower garden to build a temple as her youngest son was always sick.

3) ศาลเจ้ากวนอู ตลาดเก่า (Guan Yu Shrine)

ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดเก่า)
Guan Yu Shrine (Old Market)

ศาลเจ้ากวนอู สร้างขึ้น ปี พ.ศ.2435 ผู้สร้างเป็นชาวจีน ชื่อ อี้ซาน แซ่เฉิน ตำแหน่ง พระยาอาษาชาติ ศาลเจ้าประดิษฐานเทพเจ้ากวนอู เป็นประธาน ท่านกวนอู เป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่สมัยสามก๊ก ชาวจีนยกย่องท่านเป็นทำเจ้าแห่งความซื่อสัตย์และความกล้าหาญ เทพเจ้ากวนอูประจำศาลเจ้า นับว่ามีขนาดใหญ่และมีความมั่งคั่งมากที่สุดแห่งหนึ่ง ด้านซ้ายและขวา เป็นเทพเจ้ากวนเฟ้ง (บุตรชายของเทพกวนอู) และเทพเจ้าจิวซังกง (ขุนพลคู่ใจของเทพเจ้ากวนอู) และยังมีแท่นบูชาเจ้าแม่ทับทิม และเจ้าพ่อพระเพลิง อยู่ภายในศาลเจ้า ด้านหน้า ขวามือ มีรูปปั้นม้าขนาดใหญ่อยู่ 1 ตัว (ม้าเซ็กเทหา วรรณกรรมสามก๊กกล่าวว่า ม้าวิ่งได้ไกลวันละพันลี้) ผู้ที่มาราบไหว้มักจะสั่นลูกกระพรวนเพื่อขอพรให้บุตรหลานและบริวารอยู่ในโอวาท

ภาพที่ 6 เทพเจ้ากวนอู

关帝古庙座落在唐人街耀华力路“老叻叻”街区，也就是商贸最密集的街区，由一位陈姓华侨获封爵为“帕雅”级官员之后，在1892年捐款建成。关帝在华人心目中备受推崇。而这座关帝庙也是唐人街区最大的一座关帝古庙，庙内供奉多尊与关公相关的神灵，包括关公的儿子神位“关平太子”和“周仓将军”、关公的座骑爱驹赤兔马“马将军爷”等塑像及牌位，还有妈祖、火神等。前来膜拜者常要循习俗摇铃后献祭供养，还应该献祭马草。

Guan Yu Shrine was built in 1892. The builder was a Chinese, named Yi San Chechen (Phraya Archachart). The shrine enshrines the God Guan Yu. Guan Yu lived during the period of the Three Kingdoms. Chinese people praised him as a lord of loyalty and bravery. The God Guan Yu enshrined at the shrine is the largest and most beautiful one. On the left and the right sides, the god Guan Ping (the god Guan Yu's son) and the god Zhou Cang (the god Guan Yu's confidant) are situated. There are also the altars of the Goddess Tubtim and the Fire God inside the shrine. In front, on the right-hand side, there is a large horse statue ("Red Hare", a horse that can run a thousand miles a day). Those who come to worship the Red Hare often shake the bells to pray for their children and followers to obey them.

2. ผลการประเมินความพึงพอใจ QR Code ประชาสัมพันธ์วัดและศาลเจ้า ย่านเยาวราช

การประเมินความพึงพอใจเทคโนโลยี QR Code วัดและศาลเจ้า โดยการเชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติความเป็นมาของวัดและศาลเจ้า ย่านเยาวราช

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของ QR Code วัดและศาลเจ้า

เนื้อหา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
ด้านการพัฒนา QR Code			
1. การออกแบบลักษณะ/รูปแบบ	4.42	0.54	มาก
2. การเลือกใช้ภาพประกอบ	4.40	0.57	มาก
3. ความรวดเร็วการเข้าถึงข้อมูล	4.42	0.54	มาก
4. ความโดดเด่นและน่าสนใจ	4.42	0.54	มาก
5. ขนาดตัวอักษรและสีการนำเสนอ	4.46	0.50	มาก
ด้านเนื้อหา			
6. รายละเอียดของข้อมูล	4.38	0.53	มาก
7. ความหลากหลายของภาษา	4.36	0.63	มาก
8. ความชัดเจนการสื่อความหมาย	4.42	0.54	มาก
9. เนื้อหาสั้นกระชับได้ใจความ	4.42	0.54	มาก
10. การใช้ภาษาในการสื่อสาร	4.44	0.58	มาก
รวม	4.43	0.37	มาก

จากผลการวิเคราะห์ ความพึงพอใจเทคโนโลยี QR Code วัดและศาล โดยการเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติความเป็นมาของวัดและศาลเจ้า ย่านเยาวราช โดยรวมมีความพึงพอใจระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 เมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่า ขนาดตัวอักษรและสีการนำเสนอ ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 รองลงมา การใช้ภาษาในการสื่อสาร ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 การออกแบบลักษณะ/รูปแบบ

ความรวดเร็วการเข้าถึงข้อมูล ความโดดเด่นและน่าสนใจ ความชัดเจนการสื่อความหมายและเนื้อหาสั้นกระชับ ได้ใจความ ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 การเลือกใช้ภาพประกอบ ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 รายละเอียดของข้อมูล ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และความหลากหลายของภาษา ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา การเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับทุนทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติความเป็นมาของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช โดยการพัฒนาและออกแบบ OR Code (Quick Response) ข้อมูลประวัติความเป็นมาของวัดและศาลเจ้า มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ศึกษา วางแผน และรวบรวมข้อมูลของวัดและศาลเจ้า ย่านเยาวราชตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Planning) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ จากเอกสารและการสัมภาษณ์กับนักประวัติศาสตร์ชุมชน และผู้รู้ของชุมชน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของวัดและศาลเจ้า พบว่า จุดประสงค์การก่อตั้งศาลเจ้านอกจากจะเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจแล้วยังเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม เป็นสถาบันการศึกษา การพบปะพูดคุยบำบัดจิตใจ และเป็นสถานที่แสดงถึงความสามัคคี กลมเกลียวกันของพี่น้องชาวจีน โดยการเชื่อมโยงความเป็นชุมชนและการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิม (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2551; ปิยนาด บุณนาค, 2539; รลิกา อังกูร, 2544) ซึ่งนับเป็นทุนทางสังคมที่ไม่สามารถตีค่าได้และเชื่อมโยงบุคคลในชุมชนเอาไว้ด้วยกัน (Putnam, 1993) พื้นที่ที่เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย วัดจำนวน 7 แห่ง และศาลเจ้าที่ขึ้นทะเบียนกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 22 แห่ง

ขั้นตอนที่ 2 : ออกแบบเทคโนโลยี QR Code เพื่อนำเสนอข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและความสำคัญของวัดและศาลเจ้า (Information Design) ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีน สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์การนำ QR Code มาประยุกต์ใช้กับทุนวัฒนธรรมทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชนสำหรับผู้สนใจและนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ขั้นตอนที่ 3 : ประเมินผลการออกแบบเทคโนโลยี QR Code วัดและศาลเจ้า (User Experience Design) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์และเทคโนโลยี

ขั้นตอนที่ 4 : พัฒนา QR Code วัดและศาลเจ้า QR Code (QR Code Developing) แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 5 : เผยแพร่ QR Code วัดและศาลเจ้า (Promote & Provoke)

และจากการประเมินความพึงพอใจของการพัฒนา QR Code ทูทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช โดยรวมมีความพึงพอใจระดับมาก ด้านการออกแบบ พบว่า ขนาดตัวอักษรและสีการนำเสนอ การออกแบบลักษณะ/รูปแบบ ความรวดเร็วการเข้าถึงข้อมูล ความโดดเด่นและน่าสนใจ ของ QR Code ระดับมาก ส่วนทางด้านเนื้อหา พบว่า การใช้ภาษาในการสื่อสาร มีความน่าสนใจระดับมาก เนื้อหาสั้นกระชับและสื่อความหมายได้ใจความ มีรายละเอียดของข้อมูล และความหลากหลายของภาษา

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการดำเนินการวิจัย

1. ควรนำ QR Code ทูทางวัฒนธรรมมิติด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัดและศาลเจ้าย่านเยาวราช ไปใช้ประโยชน์เชิงบูรณาการโดยการขอความร่วมมือเพื่อการประชาสัมพันธ์จากทางศาลเจ้า เนื่องจากผลการวิเคราะห์พบว่า การออกแบบ การสื่อความหมายของเนื้อหาที่มีความสำคัญระดับมาก

2. ควรเชื่อมโยง QR Code ไปยังแพลตฟอร์มอื่นให้มากขึ้น เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายภาษา และมีรายละเอียดข้อมูลให้ศึกษาก่อนเข้ามาสัมผัสสถานที่ท่องเที่ยวจริง เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างสนุกสนานและเข้าใจวิถีชีวิตชุมชนมากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะจากวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประเด็นการปรับตัว และการสืบสาน องค์ความรู้ ประวัติความเป็นมา พิธีกรรม และความหมาย เพื่อรักษาและต่อยอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนไม่ให้สูญหายไป

2. ควรศึกษาการรวบรวมองค์ความรู้ โดยมีการเชื่อมโยงกับพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่สัมผัสได้จริง และเชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์ชุมชน รูปแบบออนไลน์ ซึ่งเป็นการปรับตัวโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อรักษาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). *หลักสถิติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษียร เตชะพีระ. (2537). *แลลดลลยม้งกร*. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.

บุญชม ศรีสะอาด . (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปิยนาด บุนนาค. (2539). “สำเพ็ง : ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพมหานคร”. สำเพ็ง ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2546). *วิถีจีน*. กรุงเทพมหานคร: ประพันธ์สาส์น.
- รสิกา อังกูร. (2544). *ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยผ่านการชมศิลปวัฒนธรรม*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เรื่อนแก้ว ภัทรานูประวัติ. (2551). โลกทัศน์และการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. 28 (3), 59-105.
- Bourdieu, Pierre and Passerson, Jean-Claude. (1977). *Reproduction in Education, Society and Culture*. Beverly Hills: Sage Publications
- Putnam, R. et al. (1993). *Making Democracy Work: Traditions in Modern. Italy*, Princeton University Press, Princeton, N.J.